

ו. חיי העולם הבא מול עבודה לשמה

ולפיכך הביט זה המשיג את האמת (=התנא של המשנה) אל התכלית הסופית, והניח כל מה שזולתה. ואמר: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

ועם היותו התכלית, אין ראוי למי שירצה להיות עובד מאהבה שיעבוד כדי שישג העולם הבא, כמו שביארנו לעיל, אלא יעבוד על הדרך שאבאר: והוא שאם כבר האמין²¹ שיש מדע שהגיע אל הנביאים מאת ה', הודיעם בו שהמעלות הם כך וכך והמגרעות כך וכך, הרי הוא חייב מצד היותו אדם ישר להתקרב אל המעלות ולהתרחק מן המגרעות! ואם עשה כן - הרי נשלם בו העניין האנושי ונבדל מן הבהמות. וכיון שנעשה אדם שלם, הרי ממעלת האדם שלא יעכבנו מעכב שתתקיים נפשו בקיום מושכלה. וזה הוא העולם הבא, כמו שביארנו.

וזהו עניין אמרו (תהלים לב, ט): "אַל תִּהְיוּ כְסוּסֵי כְפָרָד אֵין הִבִּין בְּמִתְגַּ וְרִסָן עֲדִיו לְכֹלֹם בְּלִ קָרַב אֲלֵיךָ" - כלומר שהדבר שמונעם מן ההפקרות הוא דבר חיצוני - כמתג והרסן, אל יהא האדם כן, אלא יהיה המונעו מכך - נפשו, כלומר צורתו האנושית, אם היתה שלמה - היא תמנענו ממה שימנע ממנו את השלמות, והן הנקראות "מגרעות" ותזרזנו על מה שהוא נעשה בו שלם, והם "המעלות". זהו מה שנתברר אצלי מכל דבריהם בעניין הזה הנשגב, שהוא הרת סכנות (= רב חשיבות).

ואני עתיד לחבר חיבור²², אאסוף בו כל הדרשות הנמצאות בתלמוד וזולתו ואבארם ואסבירם הסבר מתאים לאמת. ואביא ראיות לכל זה מדבריהם, ואגלה מה מהם כפשוטו, ומה מהם משל, ומה מהם אירע בחלום והזכירוהו בלשון פשוט כאילו אירע בהקיץ. ובאותו החיבור אבאר לך אמונות רבות. ושם אבאר כל הדברים אשר הבאתי לך מהם בדברי אלה דוגמאות מעטות, כדי שתקיש עליהם. ואין להקפיד על מה שיש בדברי מאי הזהירות בקצת מילים ועניינים שמקפידים עליהם אנשי החכמה, לפי

הערות - ילמד עניים דרכו

21 וכן כתב במו"נ א, לו: "אין התנצלות אם כן למי שלא יקבל מן המאמתיים המעיינים, אם יהיה מקצר מן העיון. שאני לא אחשוב לכופר מי שלא יביא מופת על הרחקת הגשמות, אבל אחשוב לכופר מי שלא יאמין הרחקה". כלומר, אדם שאינו יודע להוכיח שאין הקב"ה גוף אך מאמין בכך מפני שכך אמרו הנביאים והחכמים - נחשב למאמין, אך מי שהלך אחרי שרירות לבו ופירש את הפסוקים כפשוטם ולא שמע לקבלת הנביאים וחכמים - הוא הכופר.

22 וזו המטרה השנייה שקבע הרמב"ם לספר "מורה נבוכים" - לבאר חידות ומשלי המקראות ומדרשי חז"ל, אלא שיבאר זאת גם הוא בדרכים שיהיו נסתרות מהסכל וגלויות רק לחכם המבין מדעתו: "ובכלל המאמר הזה - כוונה שנייה, והוא ביאור משלים סתומים מאוד שבאו בספרי הנביאים ולא פורש שהם משל, אבל יראה לסכל ולנבהל שהם כפשוטיהם ואין תוך בהם. וכשיתבונן בהם היודע בהם באמת ויקחם על פשוטיהם תתחדש לו גם כן מבוכה גדולה. וכשנבאר לו המשל ההוא או נעורר על היותו משל, ימלט וינצל מן המבוכה ההיא, ולזה נקרא המאמר הזה מורה הנבוכים".

מסלול 1: יום א לפרשת תצווה

מסלול 2: יום ג לפרשת תרומה

שאני לא הקפדתי בכגון אלו, כדי להביץ למי שלא קדם לו הרגל בשום דבר מן העניין הנשגב הזה, אשר לא כל אדם משיגו.

ז. דברים שכורתים את האדם מחיי העולם הבא

ומילת "אפיקורוס" (במשנה, מאלו שאין להם חלק לעולם הבא)²³ היא מילת ארמית, עניינה: ההקלה והזלזול בתורה, או בחכמי התורה. ולפיכך מניחים שם זה בסתם - על מי שאינו מאמין ביסודות התורה או מבזה את החכמים או איזה תלמיד חכמים שיהיה, או רבו²⁴.

ו"ספרים החיצוניים", אמרו (בגמרא): "ספרי מינין". וכן ספרי בן סירא, שהיה איש (ש) חיבר ספרים בהזיות מענייני "אלפראסה" (=הכרת אופיו של אדם לפי תווי פניו) שאין בהם חכמה ולא תועלת אלא איבוד הזמן בדברים בטלים²⁵, כגון אלו הספרים המצויים אצל הערבים מספרי הדורות ומנהגי המלכים ויחוסי שבטי הערבים וספרי השירים וכיוצא בהם מן הספרים שאין חכמה בהם ולא תועלת גשמית אלא איבוד הזמן בלבד.

"והלוחש (שם ה') על המכה" - דווקא ברקיה, לפי שיש בכך זלזול השם.

"וההוגה את השם באותותיו" - הוא שיהגה (אות) יוד (אות) הא (אות) ואו (אות) הא - שהוא שם המפורש.

וכבר הזכירו דברים זולת אלה, שהעושה אותם אין לו חלק. אמרו (אבות ג,ד): "המלבין פני חברו ברבים - אין חלק לעולם הבא", והקורא לחברו בכינויו, והמתכבד בקלון חברו. לפי שלא יבוא מעשה מן המעשים האלו ואף על פי שהם קלים לפי מחשבת החושב כי אם מנפש חסרה שלא הגיעה לשלמות ואינה ראויה לחיי העולם הבא.

הערות - ילמד עננים דרכו

- 23 וכן הקורא בספרים חיצוניים, הלוחש על המכה וההוגה את השם באותיותיו.
- 24 שיתוף השם של מי שכופר בתורה עם מי שמבזה תלמיד חכם, מלמד על חומרת ביוזי תלמידי חכמים. זאת מפני שקיום המצוות ועבודת ה' תלויים בקרבה לחכמים - עיין בהל' תשובה ד,ב והל' דעות ו,ב. לכן כלל הרמב"ם את הל' תלמוד תורה - ובהן גם היחס לתורה ולחכמי התורה - בספר המדע, הכולל את יסודות הדת.
- 25 עיין שו"ע או"ח שז,טז: "מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק, כגון ספר עמנואל, וכן ספרי מלחמות - אסור לקרות בהם בשבת. ואף בחול אסור משום 'מושב לצים' ועובר משום 'אל תפנו אל האלילים - לא תפנו אל מדעתכם'. ובדברי חשק - איכא תו משום מגרה יצר הרע. ומי שחיברן ומי שהעתיקן, ואין צריך לומר המדפיסן - מחטיאים את הרבים".

שאלות מנחות:

- ✦ מה היחס בין עבודה "לשמה" ו"מאהבה" לבין האמונה שיש שכר בעולם הבא?
- ✦ האם לדעת הרמב"ם כדי לעבוד מאהבה חייבים להגיע למצב שאדם ישיג בעצמו את האמת והחכמה שבמצווה, או מספיק להאמין לנביאים שאם הם אמרו שכך יש לעשות - זה היושר והאמת האלוהיים?
- ✦ האם פירוש הרמב"ם לאפיקורוס, הלוחש על המכה וההוגה את השם, מסביר מדוע אנשי "הכת השנייה" ביחסם לחז"ל ולדבריהם - חמודים מאנשי הכת הראשונה?
- ✦ למה מי שבסך הכל מבזבז את זמנו בקריאת ספרים שאין בהם חכמה - אין לו חלק לעולם הבא?

כאן אנו עוצרים את המשך לימוד הקדמת הרמב"ם לפרק חלק, ועוברים לדבריו בעניין העולם הבא וימות המשיח שבמשנה תורה בהלכות תשובה ובהלכות מלכים ולדבריו באיגרת תחיית המתים. לאחר מכן נלמד את הקדמתו למורה נבוכים שבה עוסק הרמב"ם בעניין המשלים. רק לאחר מכן נשוב לחלק השני של ההקדמה לחלק העוסק ביסודות האמונה.